



Afdeling: Advies en Coördinatie

Aan: Algemeen Bestuur GGD en VT Haaglanden

Van: Joanne Cnossen

Doorkiesnummer:

E-mail:

joanne.cnossen@ggdhaaglanden.nl

Ons kenmerk: OCW/ nvt

Datum: 11 april 2023

Onderwerp: Voorstel inzet GGD Haaglanden bij IZA/GALA

Aanleiding

Het Integraal Zorgakkoord (IZA) heeft als doel de zorg betaalbaar en beschikbaar te houden. Het inzetten op gezond leven en preventie is dan ook een speerpunt in het IZA. Onderdeel hiervan is een regionale preventieinfrastructuur. Daarnaast maken gemeenten, de landelijke overheid en de zorgverzekeraars in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) afspraken over de inzet op sport en bewegen, gezondheid en het versterken van de sociale basis in gemeenten. Verkleinen van gezondheidsverschillen heeft daarbij prioriteit. Zowel het IZA als het GALA verwijst naar de GGD voor ondersteuning van gemeenten en zorgverzekeraars. De doelstellingen in het IZA en het GALA over gezond leven en preventie sluiten aan bij de visie GGD Haaglanden 2030. GGD Haaglanden wil gemeenten vanuit deze visie ondersteunen bij het uitvoeren van de doelen van het IZA en het GALA.

Doelstelling

In beide akkoorden is de GGD een logische partner van gemeenten als het gaat om gezondheid en preventie. De GGD wil met dit memo een voorstel doen voor de inzet van de GGD om gemeenten te ondersteunen ten aanzien van het IZA en het GALA. Dit memo is nadrukkelijk een voorstel voor een start om met gemeenten gezamenlijk vorm te geven aan het IZA en het GALA en geen uitgewerkt plan voor implementatie van het IZA en het GALA. De GGD wil nauw aansluiten op de wensen en behoeften van de gemeenten en beoogt daarom met dit voorstel een basis te leggen om samen die wensen en behoeften verder te verkennen.

Samenvatting

De GGD ziet bij het IZA en GALA drie rollen voor zichzelf:

- 1) Kennispartner in de regionale preventieinfrastructuur (IZA)
- 2) Adviesrol gemeenten bij het opstellen van de integrale plannen en inhoudelijke advisering op onderdelen van het GALA
- 3) Regionale coördinatierol (en indien gevraagd een regierol) voor een viertal inhoudelijke onderwerpen

Gedeeltelijk kan de GGD bovenstaande rollen invullen vanuit het GR-takenpakket, maar er zal ook extra capaciteit nodig zijn om gemeenten te kunnen ondersteunen. Hieronder wordt uitgewerkt hoe de invulling van deze rollen eruit kan zien en welke capaciteit daarvoor benodigd is, deels door invulling van reguliere GR-taken, deels door extra inzet. De invulling van deze rollen betreft alleen 2023, voor 2024-2026 willen we de eventuele inzet vanuit de GGD, waar logisch samen met de JGZ, met de gemeenten uitwerken in de integrale plannen.

1) *Kennispartner*

- a) In IZA en het GALA wordt de GGD de rol van kennispartner toegekend. Deze rol is tweeledig:
 - o De GGD beschikt over data over de gezondheid van de inwoners lokaal en in de regio. De GGD heeft een goed netwerk met verschillende regionale en landelijke kennisinstituten en heeft van daaruit toegang tot externe data. De GGD kan vanuit deze rol bijdragen aan het herijken van de regiobeelden. Ook kan de GGD de regionale preventieinfrastructuur monitoren op voortgang en op werkzame elementen¹.
 - o De GGD heeft vakinhoudelijk kennis en expertise over gezond leven en preventie, inclusief de kennis over de gezonde leefomgeving. Vanuit de adviesrol in het lokale gezondheidsbeleid en onze advisering rondom gezonde leefomgeving kent de GGD de afzonderlijke gemeenten heel goed. De GGD kent de lokale beleidsdoelstellingen, weet hoe de gezondheidssituatie van de inwoners is en kent (en is onderdeel van) het netwerk van relevante partijen.
- b) Om de rol van kennispartner binnen het IZA goed te kunnen uitvoeren is een kwartiermaker aangesteld. Deze kwartiermaker is met de interne organisatie en stakeholders in gesprek om kennis en data ten behoeve de regionale preventieinfrastructuur te verzamelen, te bundelen en beschikbaar te stellen. Ook gebruikt deze kwartiermaker lokale, regionale en landelijke kennisbronnen voor de regionale preventieinfrastructuur. Aan de hand van deze kennis en data wil de GGD inzichtelijk maken waar en hoe preventie in onze regio kansrijk kan worden ingezet.
- c) Om de rol van kennispartner goed in te vullen is in aanvulling op de kwartiermaker extra capaciteit nodig. Deze middelen zijn beschikbaar binnen de Brede SPUK/GALA vanuit het onderdeel *Versterken kennis en adviesfunctie GGD*. In het AB van 22 december 2022 is reeds ingestemd om de voorbereidingskosten voor de regionale preventieinfrastructuur,

¹ In het IZA wordt het monitoren van effectiviteit genoemd. Effectiviteit vaststellen op een dergelijk grote schaal is nagenoeg onmogelijk, waardoor de GGD zich in de monitoring zal richten op proces en werkzame elementen.

door middel van de inzet van een kwartiermaker, te bekostigen uit de bestemmingsreserve GGD. De kwartiermaker geeft een aanzet voor de kennisfunctie, met de middelen voor "Versterken kennis en adviesfunctie GGD" kan de GGD zorgen voor interne en externe kennisvermeerdering en -uitwisseling.

2) *Adviesrol gemeenten*

- a) In het GALA is afgesproken dat gemeenten voor 1 oktober 2023 met een integraal plan van aanpak aantonen hoe de aangevraagde SPUK middelen zullen worden ingezet. De GGD heeft kennis en expertise om gemeenten te adviseren over het opstellen van de integrale plannen. De GGD heeft zowel kennis over de inhoudelijke gezondheidsonderwerpen in het GALA als over meer overstijgende thema's als inzetten op het verkleinen van gezondheidsverschillen, positieve gezondheid en domeinoverstijgend werken.
- b) Het adviseren van gemeenten over inhoudelijke onderdelen van het GALA en het adviseren over de integrale plannen past bij de rol die de GGD heeft binnen het lokale gezondheidsbeleid en zal ook vanuit de reguliere structuren en samenwerkingsverbanden vormgegeven worden, waarbij de vraag en wens van de gemeente leidend is voor de inzet vanuit de GGD.
- c) Advisering van gemeenten over de integrale plannen en inhoudelijke onderdelen binnen het GALA zal de GGD vormgeven vanuit de GR taken beleidsadvisering en advisering lokaal gezondheidsbeleid. Aanvullende taken bovenop de adviesrol (zoals de inzet van een projectleider of het doen van aanvullend onderzoek) zal door middel lokale afspraken en offertes worden vormgegeven.

3) *Regionale coördinatierol*

- a) Passend bij de expertise en visie 2030 kan de GGD in ieder geval op vier thema's de regionale samenwerking coördineren. Het gaat daarbij om de ketenaanpakken *Kansrijke Start*, *Valpreventie* en *Overgewicht* en op het inhoudelijke GALA onderdeel *Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten*. Bij meerdere andere onderwerpen kan de GGD desgewenst ook een coördinerende rol op zich nemen, maar in onderstaande beperken we ons tot de genoemde vier thema's.
- b) Ten aanzien van de 3 ketenaanpakken is de coördinatierol in eerste instantie verkennend waarbij de lokale aanpak leidend is. Er wordt gestart met een lokale verkenning; welke inzet is er lokaal en wat is er (extra) nodig om een ketenaanpak op te zetten (vanuit het IZA is de termijn voor gemeenten om de ketenaanpakken op te zetten 1 januari 2024). Vervolgens vindt er een regionale verkenning plaats: op welke manier kan er ten aanzien van de ketenaanpakken regionaal worden samengewerkt (termijn voor de regionale samenwerking in de ketenaanpakken is 1 januari 2025). Indien gewenst kunnen gemeenten er voor kiezen om vanaf 2024 deze verkennende rol om te zetten in een trekkersrol op de regionale samenwerking.
- c) Kansrijke Start
Kansrijke start is een belangrijke aanpak om in te zetten op het onderwerp bestaanszekerheid. De GGD heeft (vanuit het uitvoeren van het programma Kansrijke Start

inclusief Nu Niet Zwanger voor gemeente Den Haag) kennis en expertise over dit onderwerp en een goed netwerk in de regio. In de uitvoering is Kansrijke Start zowel een lokale als een regionale aanpak: welzijnspartners, zorgaanbieders en andere ketenpartners zijn soms lokaal, heel gebiedsgericht, maar vaak bovenlokaal georganiseerd. Na de lokale verkenning en advisering wil de GGD regionale samenwerking op dit thema verkennen en waar gevraagd opzetten. De GGD zal daarbij onderscheid maken tussen wat gebiedsgericht en lokaal nodig is en waar regionale samenwerking die aanpak kan versterken. Samenwerking met de JGZ is hierin cruciaal. Om naast de samenwerking met JGZ Den Haag ook in de regio nauw samen te werken tussen de GGD en de JGZ zal de benodigde inzet worden georganiseerd vanuit de GGD en JGZ ZHW samen.

Valpreventie

Collectieve preventie zoals aandacht voor gezonde voeding, voldoende beweging en voorkomen van eenzaamheid is het meest effectief als het gaat om valpreventie. Daarnaast is het van belang om samen te werken met de eerste lijn en de acute zorg. Voor een effectieve keten zijn trainingen valpreventie en de eventuele inzet van *devices* onderdeel van een brede aanpak vitaal ouder worden. De GGD zet vanuit de wettelijke taak preventief ouderengezondheidsbeleid al jaren in op vitaal ouder worden en op valpreventie, waarbij het concept positieve gezondheid leidend is. De GGD heeft data, kennis en expertise op deze onderwerpen. Ook heeft de GGD een goed netwerk in de regio, ook met aanbieders van cursussen valpreventie. Daarnaast is de GGD een natuurlijke partner binnen de acute zorg, bijvoorbeeld vanuit de crisisrol en de uitvoering van de ambulancezorg.

Met behulp van de inzet van een ketencoördinator zal de GGD eerst verkennen wat gemeenten en zorgpartijen lokaal al doen, wat er nog versterkt of opgezet kan worden voor een lokale ketenaanpak valpreventie en waar kansen liggen voor regionale samenwerking (waarbij de focus zal liggen op het delen van kennis en expertise en samenwerken met partijen die bovenlokaal georganiseerd zijn). De GGD betreft partijen die lokaal en regionaal willen samenwerken op dit onderwerp. De ketenaanpak valpreventie heeft voor de zorgverzekeraar prioriteit vanuit kostenperspectief, vanuit het perspectief van publieke gezondheid is het van belang om hier stevig op in te zetten om kwetsbare mensen te beschermen. Vanuit de coördinatierol kan de GGD zorgen voor de schakel met de zorgverzekeraar op dit onderwerp.

Kind naar Gezond Gewicht

Het thema overgewicht is in alle gemeenten een speerpunt in het lokaal gezondheidsbeleid. Daarbij is een gebiedsgerichte, lokale aanpak in de meeste gemeenten de insteek, juist omdat het belangrijk is om aan te sluiten bij de inwoners. De GGD heeft veel kennis en data over een aanpak gezond gewicht, de actuele gezondheidssituatie en welke interventies/aanpakken kansrijk zijn, juist ook over het aansluiten bij behoeften van inwoners, bij het denken vanuit bestaanszekerheid en positieve gezondheid. Als trekker van de aanpak Gezond Gewicht in Den Haag heeft de GGD expertise over de ketenaanpak

Kind naar gezond gewicht. In Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Den Haag monitort de GGD de aanpak vanuit een ZonMW subsidie op dit gebied. Ook is de GGD onderdeel van het landelijk leernetwerk onder andere op deze ketenaanpak. Voor Kind naar Gezond Gewicht is een nauwe samenwerking met de JGZ essentieel. Om naast de samenwerking met JGZ Den Haag ook in de regio nauw samen te werken tussen de GGD en de JGZ zal de ketencoördinator een aanstelling krijgen vanuit de GGD en JGZ ZHW. Ook samenwerking met andere zorgpartners die inzetten op het tegengaan van overgewicht, moet uitgewerkt worden.

Er is meerwaarde in de verbinding met de aanpak Kansrijke Start en het inzetten op een gezonde leefomgeving.

Met behulp van een ketencoördinator kan de GGD starten met een lokale verkenning in de individuele gemeenten om vervolgens te onderzoeken hoe regionale samenwerking kan worden vormgegeven. Daarbij ligt de nadruk op het delen van expertise, samenwerking met de zorgverzekeraar en andere bovenlokale partners. De coördinator zal daarnaast de verbinding liggen tussen de ketenaanpakken jeugd (kind naar gezond gewicht) en volwassenen (gecombineerde leefstijlinterventie). Vanuit de coördinatierol kan de GGD zorgen voor de schakel met de zorgverzekeraar.

Gezonde leefomgeving

Opgaven als verstedelijking, duurzaamheid, klimaatadaptatie, maar ook overgewicht en eenzaamheid vragen om investeringen in een gezonde omgeving.

De GGD is in de meeste gemeenten in gesprek met het fysieke domein over advisering over omgevingsbeleid en ruimtelijke planvorming, waarbij gesproken wordt over wat de GGD kan doen en welke inzet daar voor nodig is.

In het GALA worden gemeenten gevraagd om in te zetten op de gezonde leefomgeving. Gezondheidskundig advies bij omgevingsbeleid, het ontwikkelen van lokale hitteplannen en een aanpak gericht op het tegengaan van de schadelijke effecten van Uv-straling zijn concrete onderwerpen in het akkoord.

De GGD kan hierin het volgende betekenen:

- Regionale samenwerking levert een meerwaarde op, omdat het leidt tot uitwisseling van kennis en ervaring, en verschillende onderwerpen alleen regionaal kunnen worden opgepakt. De GGD kan hierin de regie nemen en daarbij samenwerken met belangrijke spelers als de omgevingsdienst en de provincie. Maar ook de samenwerken met JOGG ten aanzien van gezonde voedselomgeving en inzetten op beweegvriendelijke buitenruimte.
- De GGD heeft kennis over de manier waarop de leefomgeving de gezondheid positief (en negatief) beïnvloedt, zoals bijvoorbeeld de impact van de maximumsnelheid op de volksgezondheid. Regionaal en lokaal kan de GGD deze kennis verder verdiepen en uitbreiden, denk aan wijkprofielen met gezondheid in relatie tot de leefomgeving.
- De GGD kan adviseren en ondersteunen bij het opzetten van een lokaal hitteplan, inclusief adviezen hoe in specifieke gebieden hittestress tegen te gaan, en bij het

opzetten van een plan om de schadelijke effecten van UV straling tegen te gaan, waarbij regionale samenwerking leidt tot verdiepend inzicht.

- Om de leefomgeving duurzaam gezonder te maken is het van belang om gezondheid aan de voorkant mee te nemen in planvorming. Op dit moment wordt de GGD wel met regelmaat betrokken, maar veelal aan het einde van het proces. Als de GGD aan de voorkant betrokken is bij ruimtelijke plannen en omgevingsbeleid, kunnen we meer betekenen op het gebied van gezondheid en kunnen kostenverhogende aanpassingen in een latere fase vermeden worden.

Met een beleidsadviseur Gezonde Leefomgeving wil de GGD met alle gemeenten in gesprek over de inzet van de GALA middelen voor gezonde leefomgeving en welke rol de GGD hierin kan spelen. De vraag en behoefte van gemeenten, ook over de mate waarin regionale meerwaarde kan worden bereikt, zijn daarbij bepalend voor de inzet van de GGD.

- d) In 2023 wil de GGD met ketencoördinatoren en een beleidsmedewerker leefomgeving verkennen wat er nodig en gewenst is bij gemeenten op lokaal en regionaal niveau. Deze middelen zouden via een lokale taak per gemeenten kunnen worden bekostigd. Gemeenten kunnen hier de SPUK middelen vanuit het GALA voor inzetten of dit bekostigen uit de regionale middelen die er vanuit het IZA beschikbaar komen voor het opzetten van de regionale preventieinfrastructuur. Met deze extra capaciteit kunnen GGD en gemeenten gezamenlijk uitwerken wat er in de jaren 2024 t/m 2026 nodig is en wat dit betekent voor de capaciteit van de GGD en op welke manier dit kan landen in de GR begroting. In de bijlage is uitgewerkt (per gemeente) wat er in 2023 nodig is.

Programma-aanpak

Het IZA en het GALA betekenen hoe dan ook inzet van de GGD. Deze inzet zou de GGD willen onderbrengen in een programmastructuur. Zo kan de rol van de GGD als kennispartner de adviesrol richting gemeenten en de inzet op de verschillende ketens versterken. Voor het opzetten van deze programmastructuur, en de samenhang en voortgang te bewaken, is een programmamanager voor de duur van 6 maanden nodig. Deze inzet kan via een lokale taak per gemeente worden bekostigd. De inzet van de GGD moet in nauwe samenwerking met de gemeenten worden vormgegeven. Het is daarom de wens van de GGD om aan het programma en klankbordgroep vanuit de AAC te koppelen.

Andere inzet

Het is mogelijk dat een gemeente in aanvulling op bovenstaande voor IZA en GALA nog andere taken of dezelfde taken voor andere onderwerpen bij de GGD wil beleggen. Dit kan in onderling overleg tussen gemeente en GGD uitgewerkt worden in lokale taken.

Gevraagde besluiten

Met dit memo vraagt de GGD het AB te besluiten om de versterking van de kennisfunctie en extra inzet die de GGD voorstelt (de rol van regiocoördinator op de ketenaanpakken Kansrijke Start, Kind naar Gezond Gewicht en Valpreventie, een beleidsadviseur gezonde leefomgeving en een

programmamanager voor de duur van 6 maanden) door middel van lokale taken in 2023 te financieren. In concreto wordt het AB drie besluiten voorgelegd:

1. Versterking van de kennisfunctie van de GGD (geormerkt budget, in totaal **€ 154.577** euro voor alle gemeenten samen);
2. Inzet van drie ketencoördinatoren (in totaal **€ 146.318** euro voor alle gemeenten samen) bij de GGD, waarvan twee georganiseerd samen met de JGZ;
3. Inzet een programmamanager en een beleidsadviseur gezonde leefomgeving (in totaal **€ 85.553** euro voor alle gemeenten samen) bij de GGD.

Een specificatie van de kosten per gevraagd besluit en per onderdeel per gemeente is in de bijlage toegevoegd.

Met vriendelijke groet,

Annette de Boer
Directeur Publieke Gezondheid Haaglanden